



ภาคผนวก



ภาคผนวก ก

ยาที่ใช้ในระยะตั้งครรภ์และระยะหลังคลอด

ยาที่ใช้ในระยะตั้งครรภ์

1. ยาบำรุงครรภ์หรือยาครรภ์รักษา

ขนานที่ 1 ให้เอาโกฐทั้ง 5 เทียนทั้ง 5 บัวน้ำทั้ง 5 จันทน์ทั้ง 2 กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก ชะลูด แก่นสน รากสามสิบ เทพทาโร อบเชยเทศ เปลือกสมุลแว้ง สรรพยา 26 สิ่งนี้ทำเป็นยาหม้อ ต้มกินเช้า-เย็น ให้แข็งแรงเป็นปกติ

ขนานที่ 2 ให้เอาเทียนดำ เทียนขาว เทียนยาวพาดิ หนักสิ่งละ 1 บาท ลูกผักชี 1 บาท เกสรบัวหลวง 1 บาท มะพร้าวอ่อน 3 ลูก เอาทั้งเนื้อทั้งน้ำต้มกินตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์จนถึงเวลาคลอด จึงหยุด ยาชนิดนี้คุมโลหิตให้ปกติ หญิงมีครรภ์ผู้นั้นจะไม่มีอาการอย่างใดเกิดขึ้นเลย เมื่อรับประทานยาขนานนี้แล้ว

ขนานที่ 3 ให้เอาเปลือกสันพร้านางแอ 1 รากหญ้านาง 1 เกสรสารภี 1 เอาสิ่งละเสมอภาค เอาน้ำมะพร้าวอ่อนต้มให้หญิงมีครรภ์กิน ทั้งแม่และทารกในครรภ์จะมีกำลังกล้าแข็งและปราศจากโรคทั้งปวง

ขนานที่ 4 ให้เอาโกฐทั้ง 5 เทียนทั้ง 5 บัวน้ำทั้ง 5 จันทน์ทั้ง 2 อบเชย ชะลูด ชะเอมเทศ กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก แก่นในสัก สักชี เปลือกสมุลแว้ง เทพทาโร แก่นประคู้ รากสามสิบ เปลือกไข่เน่า เปลือกสันพร้านางแอ เปลือกมะขาง ดอกพิกุล ดอกมะลิ ดอกสารภี ชะมด พิมเสน เกี๋ยง ชาทั้งนี้เอาสิ่งละ 1 ส่วน เท่าๆกัน บดเป็นผง ปั้นแท่งไว้ เป็นยาบำรุงครรภ์ มีคุณทั้งมารดาและทารก ทั้งแก้อาเจียน แก้บิด แก้ไข้ แก้จุกเสียด กล่าวคือ

ถ้าแก้กระหายน้ำใช้น้ำสุกหรือน้ำดอกไม้เป็นกระสาย

แก้อาเจียนใช้น้ำลูกข่อยเผาไฟต้มหรือเทียนดำ ลูกผักชีต้มเป็นกระสาย

แก้บิดใช้น้ำกะทือหมกไฟเป็นกระสาย

แก้ไข้ใช้ลูกกระดอม ก้านสะเดาต้ม เป็นกระสาย

แก้จุกเสียดใช้ขิงสด 3 แวนต้ม เป็นกระสาย

แก้กระหายน้ำให้ใช้เม็ดมะกอกเผา ข้าวตากคั่วให้เหลือง ชะเอมเทศ และรากบัวหลวง เชน้ำละลายยาให้ดื่ม

2. ยาแก้แพ้ท้องหรืออาเจียนเมื่อตั้งครรภ์

ขนานที่ 1 ให้เอารากชุมเห็ดเทศ 1 รากชะเอมเทศ 1 มะพร้าวนาฬิกาอ่อน เอาทั้งเนื้อทั้งน้ำ ต้มให้หญิงมีครรภ์กินแก้แพ้ท้อง และมีอาการผิดปกติต่างๆ ดินก

ขนานที่ 2 ให้เอาใบมะกา 1 กำมือ บอระเพ็ด 1 กำมือ รากสลอดน้ำ 1 กำมือ ของ 3 สิ่งนี้ ต้มด้วยน้ำมะพร้าวอ่อน แก้อาเจียนจากการแพ้ท้อง ยาขนานนี้เห็นคุณมามากแล้ว

ขนานที่ 3 ให้เอาจันทน์ทั้ง 2 เกสรทั้ง 5 รากลำเจียก รากไทรย้อย หน่ออ้อเขียวหรือหน่อ อ้อลาย บัวน้ำทั้ง 5 เทียนสัตตบุษย์ เทียนดำ รากขอบ้าน ยาทั้งนี้เอาสิ่งละ 2 บาท ต้มกินแก้หญิงมี ครรภ์มีอาการคลื่นเหียนอาเจียน หรือเป็นไข้มีอาการร้อนๆ หนาวๆ หรือเป็นเม็ดผื่นไปทั่วตัว จึงต้ม ยานี้กินให้จงได้ จะหายดังปลิดทิ้ง

3. ยาแก้ไข้

ขนานที่ 1 ให้เอาโกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐก้านพร้าว เทียนดำ เทียน แดง เทียนขาว เทียนเขาวาฬ เทียนสัตตบุษย์ ดอกสัตตบุษย์ ดอกบัวเผื่อน ดอกบัวขม ดอกลิ้นจี่ ดอกจงกลณี กฤษณา กระลำพัก ชะลูด ขอนดอก จันทน์แดง จันทน์ขาว สน กรักจี เทพทาโร สมุลแว้ง อบเชยเทศ รากสามสิบ ยา 27 สิ่งนี้เอาส่วนเท่ากัน ต้ม 3 เอา 1 กินแก้ไข้ได้ตลอดตั้งแต่เริ่ม ตั้งครรภ์จนคลอด

ขนานที่ 2 ให้เอาแก่นขี้เหล็ก แก่นสะเดา แก่นสน จันทน์ทั้ง 2 รากย่านาง ผลมะขามป้อม ผลกระดอม บอระเพ็ด ผลมะตูมอ่อน หัวแห้วหมู ฝักราชพฤกษ์ ก้านสะเดา 33 ก้าน ยา 13 สิ่งนี้ เอา ส่วนเท่ากัน ต้ม 3 เอา 1 กินเป็นยาครรภ์รักษา แก้ไข้ต่างๆ เช่น ไข้ที่เกิดร่วมกับการอาเจียนและถ่าย เป็นเลือดซึ่งอาจทำให้แท้งลูกได้ มีไข้หนาวสั่น กระสับกระส่าย เป็นต้น ให้กินยานี้หายสิ้น ได้ใช้ มากมาแล้ว

4. ยาแก้โรคบิดมูกเลือดขณะตั้งครรภ์

ขนานที่ 1 ให้เอาเกสรบัวหลวง ผลทับทิมอ่อน เปลือกมะขาม ครั้ง บดละลายน้ำกินหาย

ขนานที่ 2 ยามหาอุทม ให้เอาครึ่ง ผลเบญจกานี สีเสียดเทศ ชันไม้ตะเคียน ขมิ้นอ้อย ผล จันทน์ ยาทั้งหมดนี้เอาส่วนเท่ากัน บดเป็นผง แล้วเอาไปใส่ในผลทับทิมสุ่มไฟเคลือบให้สุก แล้วบด ทำแท่งไว้ ละลายน้ำปูนใส เอาน้ำผึ้งราหัด กินหายดีนัก

5. ยาแก้ท้องผูก (พรรดึก)

ขนานที่ 1 หลงมีครรภ์ 1-3 เดือน ท้องผูก จุกเสียด แน่นหน้าอก ให้เอาเบญจกระดอม แก่นขี้เหล็ก ต้ม 3 เอา 1 กินหาย

ขนานที่ 2 **หญิงมีครรภ์ได้ 4-5 เดือนท้องผูกหรือเป็นบิด** ให้เอาผลเถาคันที่สุกนั้นมาล้าง เอาเนื้อออกเสียบ เอาแต่เมล็ดในห่อผ้าชุบให้แห้ง แล้วแช่น้ำไว้คืนหนึ่ง แล้วจึงเอาหอยโข่งสดทั้งเปลือกมาต้มกับเถาคันให้สุก แล้วจึงกินหนึ่งถ้วยน้ำชา หายแล

ขนานที่ 3 **หญิงมีครรภ์ได้ 7-8 เดือน ท้องผูก จุกเสียด** ให้เอาไพล ใบสลอด ยาทั้ง 2 สิ่งนี้ เอาสิ่งละ 1 บาท จิงสด 2 สลึง ต้ม 3 เอา 1 แล้วเมื่อจะกินให้เอาพริกไทย 9 เมล็ด กระเทียม 3 กลีบ เกลือ 3 เม็ด จันทน์หอมปรงลง กินสักครู่หนึ่งจึงบดใบพลูแก้ทาด้วย หายดีนัก

ขนานที่ 4 **หญิงมีครรภ์ได้ 8-10 เดือน ท้องผูกหรือเป็นบิด** ให้เอาดอกบัวน้ำทั้งห้า ดอกจำปา ดอกกระดังงา ยา 7 สิ่งนี้ เอาสิ่งละ 1 บาท เอาตริกฏุก มหาหิงคุ์ ชะเอมเทศ ยา 5 สิ่งนี้ เอาสิ่งละ 1 บาท บดเป็นผง ทำเป็นแท่งไว้ละลายน้ำผึ้ง น้ำร้อน น้ำอ้อยก็ได้ เอาพิมเสนรำหัด กินหายดีนัก

6. ยาแก้โลหิตตกทางทวารหนักเบาหญิงมีครรภ์

ขนานที่ 1 ให้เอาจิงแห้ง ชะเอม แก่นสนเทศ บดละลายน้ำสุรากินหาย

ขนานที่ 2 ให้เอาขมิ้นอ้อย ไพล ผลผักชีล้อม บดละลายมูตรโคกินหาย

7. ยาชูกำลังกุมารหรือทารก เมื่อหญิงมีครรภ์ 8-9 เดือน ทารกในครรภ์ไม่เดิน

ขนานที่ 1 ให้เอาแห้วสด กระจับสด เกสรบัวหลวง ดอกจงกลณีรกรักซ้อน รากสามสิบ เทียนข้าวเปลือก ขันทศกร ยา 8 สิ่งนี้เอาส่วนเท่ากัน บดเป็นผง ทำเป็นแท่งไว้ ละลายน้ำนมโคกิน ชูกำลังทารกในครรภ์เวลาที่รู้สึกว่าการกในครรภ์ไม่ไหวดิ้งหรือไม่เดินเลย

ขนานที่ 2 ให้เอามะพร้าวอ่อน 1 ลูก ฟันกั้น แล้วเอาผลผักชี 1 รากสามสิบ 1 เทียนดำ 1 พิกุล บุนนาค สารภี มะลิ เกสรบัวหลวง ใส่ในผลมะพร้าวอ่อน หมกไฟกลบหรือไฟอะไรก็ได้ ให้ น้ำมะพร้าวเดือดนานพอสมควร แล้วเอาออกรินน้ำในผลมะพร้าวอ่อนให้หญิงมีครรภ์ดื่มเป็นยาชูกำลังทารกในครรภ์ดีนัก

8. ยาแก้ทารกดิ้นรนหนักเนื่องจากมารดา กินของร้อนและเผ็ดเข้าไป

ยากล่อมทารก ให้เอาเทียนทั้ง 5 โกฎทั้ง 9 เกสรบัวทั้ง 5 รากไคร้เครือ สักกรณี ชะลูด ขอนดอก ชะเอมเทศ น้ำประสานทอง จันทน์ทั้ง 2 กฤษณา กระลำพัก ผิวมะตูม ชะมด พิมเสน ยาทั้ง 32 สิ่งนี้ เอาสิ่งละ 2 สลึง บดเป็นผง ทำเป็นแท่งไว้ เอาน้ำดอกไม้เป็นกระสาย

ถ้าหญิงมีครรภ์แก่อยู่แล้ว ทารกดิ้นกระสับกระส่ายหนัก และร้อนในท้องมาก ให้เอาเปลือกมะตูมฝนด้วยน้ำปูนใสทาให้ทั่วท้อง

9. ยาคลดบุดร่งาย

ขนานที่ 1 ให้เอาขมิ้นอ้อยฝาน 3 แวน สนเทศ 9 ผล สมอไทย 9 ผล สมอพิเภก 9 ผล เถาวัลย์เปรียงยาวคืบหนึ่ง 3 ท่อน ไบมะกาเต็มกำมือ กลั่นใจตัดหัวตัดท้าย ต้ม 3 เอา 1 กินให้ถ่ายไป 2 เวลาหรือ 3 เวลา บุตรจะคล่องถ่าย สะดวกดีนัก

ขนานที่ 2 ให้เอาไบมะนาว 108 ใบ ลงด้วยพระเจ้า 5 พระองค์ (ภาวนาว่า “นะโมพุททา ยะ”) เมื่อขาดระดู รู้สึกว่ามีท้อง ให้เอายานี้ต้มกินเช้า-เย็น มีอยู่ละ 1 ถ้วยชา ก่อนอาหาร จะทำให้คล่องถ่าย สะดวกดีนัก

ขนานที่ 3 ให้ไปพลี (กล่าวคำขอเก็บยา) เอารากลำเจียกที่ห้อยจากต้นไม้ถึงดินมา 3 ราก (เรียกว่า รากอากาศ) เมื่อไปพลีอย่าให้เงาทับต้น เอามาหั่นบางๆ พริกไทย 7 เม็ด กระเทียม 7 กลีบ ใส่ครกโขลกด้วยกัน คั้นเอาน้ำต้มเมื่อเวลาใกล้คล่องจะทำให้คล่องถ่ายดีนักแล

10. ยาแก้ลมหัวลูก

ที่เรียกว่าลมหัวลูก คือ หุญที่ด้งครรภ์มีอาการคลื่นเหียน วิงเวียน ตั้งแต่ด้งครรภ์จนใกล้คลอด ให้เอาไบมะกา 1 กำมือ ข่า 5 แวน เกลือ 1 กำมือ ต้มกินสักหม้อหรือ 2 หม้อ ก็จะหาย

11. ยาหอมแก้ลมและยาครรภ์รักษา

ให้เอากฤษณา (เสี้ยนตาล) กานพลู โกฎเชียง โกฎพุงปลา โกฎหัวบัว ดอกบุนนาคสวน น้ำประสานทองสะอาด สังข์สุ่มแล้ว พิมเสนดี สมุลแว้ง อบเชยญวน ยาทั้ง 11 สิ่งนี้ เอาหนักสิ่งละ 1 บาท ชะเอมเทศหนัก 6 บาท ปรงชะมดเชียงพอสุมควร บดทำเป็นผงละเอียด น้ำกระสายใช้น้ำสุก หรือน้ำดอกไม้สดแช่น้ำก็ได้ แก้ลมหน้ามืด ตามัว ใจสั่น คลื่นเหียน อาเจียน และเป็นยาครรภ์รักษาด้วย ถ้าไม่ชอบรสหวานมาก ใช้ลดชะเอมลงบ้าง

12. ยาแก้อาการเป็นลม หน้ามืด หรือยานัตถุ์ “ธนูกาจะ”

ให้เอาพริกไทยล่อน เปลือกไข่ฟัก ดิปลี เบี้ยตัวผู้เผาไฟ ไบขนาด เทียนดำ น้ำประสานทอง รังหมาล่า ชะเอม ข่าแห้ง อบเชยเทศ เอาสิ่งละ 1 บาท กานพลู 2 สติง จิงแห้ง 1 บาท พิมเสน แผลง มุมตายนาก 33 ตัว ยา 15 สิ่งนี้ นำมาบดเป็นผง แล้วจึงเอาชะมดเชียง พิมเสนแทรก บดให้เป็นปริมาณ (ละเอียดจนเป็นผงอย่างฝุ่น) ใช้นัตถุ์ ในหุญมีครรภ์ที่เป็นลมจับบึงไป ลื่นกระด้าง คางแข็ง หน้ามืด คนเรียกก็ไม่ได้ยินอันเกิดจากลมอุทรวาด สุนทรวาด ลมวาทกัศค์ และลมเนาวนารี เมื่อนัตถุ์ ยานูกาจะจะหาย เนื่องจากลมปีศาจทั้งหลายกลัวยาขนานนี้ จุด้งกากด้วยธนูฉนั้น

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาไทยในการบำรุงครรภ์ทั้งมารดาและทารกและการบำบัดอาการผิดปกติต่างๆ มีความหลากหลายโดยอยู่ในรูปแบบที่ง่ายๆ บ้าง ที่ซับซ้อนบ้าง ประกอบกับกระแสสังคมที่หันกลับมานิยมการใช้ธรรมชาติบำบัดอีกยุคหนึ่ง อาจก่อให้เกิดแรงจูงใจให้หญิงมีครรภ์บางกลุ่มหวนกลับมาทดลองใช้ภูมิปัญญาไทยในการดูแลครรภ์อีกก็เป็นได้



ยาที่ใช้ในระยะหลังคลอด

1. ยาดองเหล้า

ขนานที่ 1 โกฎสูอ โกฎหัวบัว โกฎเชียง โกฎกระดูก โกฎน้ำเต้า เทียนทั้งห้า กฤษณา กระลำพัก ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู คำฝอย เกสรบัวหลวง บุนนาค ลูกเร่ว ว่านน้ำ ดีปลี ลูกผักชี ชะเอมเทศ จันทน์ทั้งสอง มดยอบเผาไฟ เลือกแรด ยาดำ ไพล อบเชยเทศ ผาง ผักเป็ดแดง ข้าวเย็นแดง กัญชาเทศ (เอี้ยะ โป้เช่า) สรรพยา 35 สิ่งนี้เสมอกาก ตำพอช้ำ ห่อผ้าขาวบางหรืออัดเข้าพิมพ์ทำเป็นยาแผ่นสำหรับดองสุราดื่ม (การดองเหล้าให้เต็มเหล้าท่วมยา แล้วใช้ไม้ไผ่ขัดไม่ให้ตัวยาลอยขึ้นมา) ยาชนิดนี้นอกจากจะช่วยขับน้ำคาวปลา รัศมีดลูกให้เข้าอยู่เร็วแล้ว ยังแก้โรคอยู่ไฟไม่ได้ คลอดบุตรแล้วเป็นง่อย แก้หญิงโลหิตระดูพิการ เช่น ระดูมีสีค้ำค้ำ เป็นก้อน เป็นลิ่ม ระดูมาไม่สม่ำเสมอ ใกล้เคียงมีอาการปวดท้องมากหรือครั้งเนื้อครั้งตัว เป็นต้น

ขนานที่ 2 สะค้าน เหง้าจิงแห้ง ดีปลี เจตมูลเพลิง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู กระเทียม กำจัด กำจาย แก่นขี้เหล็ก หางไหลแดง หัสศุณเทศ เทียนดำ สรรพยา 15 สิ่งนี้หนักสิ่งละหนึ่งบาท พริกไทยหนัก 3 บาท รวมสรรพยา 16 สิ่ง ตำพอช้ำ ดองกับสุรากิน ใช้เมื่อคลอดบุตรแล้ว 10 วัน เป็นยาขับเลือด ขับลม และขับน้ำคาวปลา ทำให้มดลูกแห้งสนิท นอกจากนั้นยังใช้แก้ลมซึ่งทำให้มีอาการตาเหล่ ปากบิดเบี้ยว แก้โรคลมได้ทุกอย่าง คนที่อยู่ไฟไม่ได้ มีอาการชูปมอม กินยานี้แล้วทำให้ปกติ ผิวพรรณสวยงาม

ขนานที่ 3 สารส้ม ใบหนาด ใบโคณินดินสอ ข่า พริกไทย ดีปลี จิง กระชาย ไพล ผักเป็ดแดง ผิวมะกรูด และกระเทียม หนักอย่างละเท่าๆ กัน นำมาหั่น ทูบ และโขลกพอหยาบๆ แล้วห่อด้วยผ้าขาวบาง ใส่โหลดองสุรา 3 วัน แล้วกินระหว่างอยู่ไฟได้เลย

ขนานที่ 4 พริกไทย ดีปลี เทียนดำ กระเทียม ไพล จิง ว่านน้ำ ผิวมะกรูด 3 ผลต้มแล้ว โขลกตากแดด สมอร่องแรง หญ้าของไฟ (ใบแมงมุมที่มีควัน ไฟพื้ نرمติดอยู่ทุกคร้วเรือนที่หุงข้าวด้วยพื้) ให้นำมาสิ่งละเท่าๆ กันตามน้ำหนัก แล้วนำมาบดให้ละเอียด ผสมน้ำผึ้งปั้นเป็นเม็ด ลูกกลอนกินตามใจชอบระหว่างอยู่ไฟ ได้ผลดี ซึ่งสูตรนี้ไม่ต้องใช้สุรา

ขนานที่ 5 หญ้าของไฟ ข้าวสาร เกลือ กระเทียม พริกไทย หัวหมูตากแห้ง และดีปลี จำนวนเท่าๆ กัน นำไปคั่วให้เหลือง จากนั้นนำมารวมกันแล้วบดให้ละเอียด ห่อผ้าขาวบางใส่ลงในโหลสุรา ใช้ได้นาน 1 ปี บางรายแม้ออกไฟไปแล้วก็ยังดื่มยาดองอยู่ไฟอีกหลายเดือน ซึ่งเรียกว่า กินยาดองไฟถึง

2. ยาดองแทนการอยู่ไฟหรือยาดองอยู่ไฟ

ขนานที่ 1 สารส้มหนัก 1 บาท ดิป्ली 2 บาท พริกไทยล่อน 2 บาท แก่นขี้เหล็กเลือด 5 บาท รวมสรรพยา 4 สิ่งนี้ ตำพอขำๆ ห่อผ้าขาว แซ่สุรากิน ยาขนานนี้จะช่วยขับโลหิต ขับน้ำคาวปลา ใช้ได้ตั้งแต่อยู่บนกระดานไฟคีนัก

ขนานที่ 2 เทียนทั้งห้า หนักสิ่งละ 2 สลึง การบูร 6 สลึง สารส้มสะตุ 3 บาท พริกไทยเท่ายาทั้งหลาย รวมสรรพยา 8 สิ่ง ตำพอขำๆ ห่อผ้าขาว แซ่สุรา ฟังข้างเปลือกไว้ 3 คืน กินตั้งแต่อยู่ไฟได้ 3 วันไปจนออกไป

3. ยาขับน้ำคาวปลา

ขนานที่ 1 แก่นแสมทะเล เบญจกูล รากปลาไหลเผือก เถาวัลย์เปรียง แก่นขี้เหล็ก รากตองแตก หัสคุณเทศ หางไหลแดง สมอทั้งสาม เปล้าน้อย ไพล กระจ่าพักตาตุ่ม แก่นลันทม ข่ากระเทียม พริกไทย รากส้มกุ่ม ขมิ้นอ้อย ใบมะขาม ใบส้มป่อย ใบส้มเลี้ยว ใบมะกา ฝักส้มป่อย มะขามเปียก ยาคำ สารส้ม สรรพยา 32 สิ่งนี้ หนักสิ่งละ 1 บาท เกลือสินเธาว์ 2 สลึง เนื้อฝักราชพฤกษ์ 3 ฝัก รวมสรรพยา 34 สิ่งนี้ ทำเป็นยาหม้อต้ม ให้หญิงหลังคลอดกินเวลาเช้า

ยาขนานนี้ขับน้ำคาวปลาได้วิเศษนัก นอกจากนั้นยังช่วยชำระโลหิตเน่าร้าย แก้ท้องผูก แก้เสมหะ เลือดค่อม และกระษัยอีกด้วย

ขนานที่ 2 สารส้ม ดินประสีว ยาคำ ดิเกลือ เกลือสมุทร ส้มมะขามเปียก สรรพยาทั้ง 6 สิ่งนี้หนักสิ่งละหนึ่งบาท เนื้อฝักคุณ 4 บาท ใบมะกา 5 บาท ข่าสด 5 บาท แก่นฝาง 5 บาท รวมสรรพยา 10 สิ่งนี้ ทำเป็นยาหม้อต้ม ให้หญิงคลอดบุตรกินเวลาเช้า เป็นยาขับน้ำคาวปลาดีนัก

ขนานที่ 3 ยาประสะนางคำ พริกไทย ขิงแห้ง ดิป्ली สารส้ม ดินประสีว การบูร สรรพยาทั้งนี้เอาสิ่งละ 2 สลึง เปราะหอม ว่านน้ำ ผิวมะกรูด แก่นแสมทั้ง 2 เทียนดำ ไพล เอาสิ่งละหนัก 1 บาท ว่านนางคำ 10 บาท ทำเป็นผง น้ำร้อนหรือน้ำสุราเป็นกระสาย นอกจากช่วยขับน้ำคาวปลาแล้ว ยังเป็นยาแก้โลหิตทำพิษในเวลาที่อยู่ไฟ และแก้มุตกิดและขัดเบาไปด้วย

ขนานที่ 4 ยาประสะไพล ผิวมะกรูด ว่านน้ำ กระเทียม หัวหอม พริกไทย ดิป्ली ขิงแห้ง ขมิ้นอ้อย เทียนดำ เกลือสินเธาว์ หนักสิ่งละ 4 ส่วน การบูร 2 ส่วน ไพล 4 ส่วน บดเป็นผง ละลายน้ำสุรา หรือน้ำสุกกินครั้งละ 1.5 ช้อนชา วันละ 3 เวลา ก่อนอาหาร เช้า-กลางวัน-เย็น ยาประสะไพล นอกจากช่วยขับน้ำคาวปลาแล้ว ยังแก้ลมจุกเสียด แก้ฟกขำ แก้โลหิตระดูพิการ และมุตกิดด้วย

4. ยาแก้ปวดมดลูก

ขนานที่ 1 พริกไทย 7 เม็ด คีปลี 7 ดอก ชิง 7 แวน กระทบ 7 กลีบ ใบพลู 7 ใบ ใบจันทน์หอม 7 ยอด รวมสรรพยา 6 สิ่งนี้ โขลกให้ละเอียดดี ละลายสุรา กินสดๆ แก้ปวดมดลูก

ขนานที่ 2 สารส้มหนัก 3 สลึง พริกไทย 3 สลึง เกลือ 3 สลึง ข้าวคั่วให้เกรียม 6 สลึง โขลกให้ละเอียดดี ละลายสุรา กินแก้ปวดมดลูก

ขนานที่ 3 เกลือสินเธาว์ กระทบ พริกไทย สารส้ม กระจวน กานพลู สิ่งละ 1 ส่วน คีปลี ชิง ไพล สิ่งละ 2 ส่วน เทียนดำ 4 ส่วน โขลกให้ละเอียดดี ละลายสุรา กินสดๆ แก้ปวดมดลูก นอกจากนั้นยังขับโลหิตเน่าร้ายให้ออกหมด

5. ยาแก้เลือดคั่งหรืออาการชักหลังคลอด

ขนานที่ 1 พริกไทย ชิง กระทบ สารส้ม สลัด หนึ่งกระเบนเผา รวมสรรพยา 6 สิ่ง เสมอภาค ทำเป็นยาผง ละลายสุรา กินแก้เลือดคั่งจนมีอาการชักจนสลบไปหลังคลอดบุตร

ขนานที่ 2 รากละหุ่งแดง รากเจตมูลเพลิงแดง พริกไทย สรรพยาทั้ง 3 สิ่งนี้ ตำให้ละเอียด ละลายสุรา กินแก้เลือดคั่ง

ขนานที่ 3 เทียนดำ เทียนขาว เกลือ ไพล กระจาย หัวหอม กระทบ หนักสิ่งละ 2 สลึง ผลจันทน์เทศ 1 สลึง ขมิ้นอ้อย 1 บาท ดินปะสิว 1 บาท สังข์เผา 1 บาท ทำเป็นผง น้ำกระสายยาอาจเป็นน้ำส้มซ่า น้ำร้อน หรือน้ำสุรา แก้เลือดเน่าร้ายมิให้คั่งขึ้นในเรือนไฟ อีกทั้งเมื่อได้กินยาขนานนี้แล้วเหมือนได้อู่ไฟ

6. ยาแก้สันนิบาตหน้าเพลิง

ขนานที่ 1 ท่านให้เอาใบมะกา 5 ตำลึง ยาคำ 2 บาท ฝักกุน 3 ฝัก ผลมะคำดีควาย 7 ลูก มะกรูด 33 ลูก (ผ่า 4 เอาแต่ 3 ทั้ง 1) ใบส้มป่อย 1 กำมือ ต้มกินแก้สันนิบาตหน้าเพลิง

ขนานที่ 2 ท่านให้เอา แกล แคนขนุน แคนสน ชิง สักขี แคนจีเหล็ก จันทน์ขาว ด้บเต่าน้อย ตัวเต่าใหญ่ แคนกันเกรา แคนปฐู เมล็ดฝ้าย ดอกสารภี ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกมะลิ เอาสิ่งละเท่าๆ กัน ต้มแก้สันนิบาตเลือด และแก้ไขเพื่อโลหิตระดูพิการได้ด้วย

7. ยาแก้อาการผิดปกติขณะอยู่ไฟ

7.1 ยาแก้จับไข้ในไฟ จันทน์เทศ จันทน์แดง จันทนา มะเฟืองทั้งห้า สรรพยา 4 สิ่งนี้ทำเป็นยาหม้อ กินแก้จับไข้ในไฟ

7.2 ยาแก้หอบในไฟ ข้าวคั่ว พริกไทย เกลือสมุทร สรรพยา 3 สิ่ง เสมอภาค ตำผงคลุกกับข้าวสุกกินแก้หอบในไฟ

7.3 ยาฟันดับพิษไฟหรือแก้ผื่นที่ผิวหนัง เอาหัวหอมทุบให้ซำ ต้มกับฝาง ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วพ่นให้ทั่ว ใช้สำหรับหญิงหลังคลอดที่อยู่ไฟแล้วแสบร้อนผิวหนังหรือเป็นเม็ดผื่นเหมือนผิวมะกรูด

8. ยานึ่งท้องให้ยุบ

ดีปลี กระเทียม พริกไทย สารส้ม ดินปะสิว สรรพยา 5 สิ่งนี้เอาสิ่งละ 1 บาท ไพล 2 บาท ใบมะกาเท่ายาทั้งหลาย ใส่ครกตำเป็นผงเคล้าสุราหรือน้ำส้มสายชูก็ได้ แผ่นลงบนหน้าท้องตรงมดลูก เอาเกลือใส่หม้อดินตั้งไฟให้ร้อน วางทับลงบนยา นาบท้องให้ร้อน วิธีนี้เรียกว่า “การนึ่งท้อง” ควรทำวันละ 2 ครั้ง ทำให้ท้องยุบและแห้งดี

9. ยาแก้หญิงอยู่ไฟไม่ได้และมีอาการท้องอืด เบื่ออาหาร

เบญจกูล ข่า ไพล กระจาย ฝาง แกะแล ขมิ้นอ้อย บอระเพ็ด สิ่งละ 2 บาท เลือดแรด หน้า 1 บาท ทำเป็นยาหม้อต้มกิน แก้หญิงอยู่ไฟไม่ได้ ท้องอืด อืดอืด เบื่ออาหาร อาหารไม่ย่อย อาหารกินเข้าไปอย่างไรมักถ่ายออกมาอย่างนั้น

10. ยาบำรุงหญิงหลังคลอด

หัวยาข้าวเย็นทั้งสอง หน้า 10 บาท เถาคัน 20 บาท เกลือใส่พอเค็ม ทำเป็นยาหม้อต้มให้หญิงหลังคลอดกินบำรุงร่างกายให้อ้วนท้วนสมบูรณ์ ยาขนานนี้ยังช่วยแก้โรคอยู่ไฟไม่ได้ด้วย

11. ยาบำรุงน้ำนม

ขนานที่ 1 ผลเร่ว ใบกระวาน กานพลู พริกไทย จิงแห้ง ดีปลี อบเชยเทศ ดอกบุนนาค สิ่งละเท่าๆ กัน รากระย่อมเท่ายาทั้งหลาย ทำผงหรือปั้นเม็ดก็ได้ ละลายกับสุรากินครั้งละหน้า 1 เพื่ออง วันละ 1 ครั้ง ทำให้น้ำนมขึ้น และบำรุงน้ำนมให้ออกมาก

ขนานที่ 2 จันทน์เทศ ชะเอมเทศ น้ำตาลทรายสิ่งละ 1 บาท กานพลู ผลมะแว้ง โกฎสุส โกฎเขมา โกฎก้านพร้าว โกฎพุงปลา โกฎจุฬาลัมพา หน้า 2 บาท ต้มกิน เข้า-เย็น ชำระน้ำนมให้ร้ายกลายเป็นดี

ขนานที่ 3 ดอกบุนนาค ผลเร็ว ใบกระวาน ตรีกฎก กานพลู อบเชยเทศ ลิงละเท่าๆ กัน ระย้อมเท่ายาทั้งหลาย ทำเป็นยาผงหรือทำเป็นเม็ดก็ได้ ละลายสุรากินครั้งละหนัก 1 เฟื้อง วันละ 1 ครั้ง เป็นยาบำรุงน้ำนมให้ออกมากและทำให้น้ำนมข้น

12. ยาแก้หน้ามน้อย

น้ำนมมารดาต้องมีพอที่ทารกจะกิน ถ้ามารดาเป็นคนผอมแห้งหรือกำลังน้อย หรือไข้โรคระหว่างอยู่ไฟ ทำให้น้ำนมออกไม่พอให้ลูกกินก็ให้ปรุงตามตำรับนี้บำรุงน้ำนม ด้วยยาดังนี้

ขนานที่ 1 ดิปลี รากข้าวปลู ผักแพวแดง สะค้าน ขิงแห้ง ผักชีล้อม ว่านน้ำ เห้วหมี ผลพิลังกาสา ผิวมะกรูด ยาทั้งนี้ให้เอาเสมอภาค พริกไทยล่อนเท่ายาทั้งหลาย ทำเป็นผง ละลายน้ำส้มซ่าหรือน้ำร้อนเป็นกระสาย แม่ลูกอ่อนกินแล้วจะมีน้ำนมมาก บำรุงไฟธาตุ ทำให้โลหิตงาม ทั้งหาโทษมิได้เลย

ขนานที่ 2 โกฎทั้ง 5 เทียนทั้ง 5 กรุงขมา ขิงแห้ง กระพังโหม ชะมดต้น ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค ต้ม 3 เอา 1 กินเป็นยาประสะน้ำนมให้บริบูรณ์

ขนานที่ 3 ผลมะตูมอ่อน เห้วหมี ขิงแห้ง รากขจัดมอน ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค ต้ม 3 เอา 1 กินแก้หน้ามนมีกลิ่นคาวจัด แก้กาวหาย

ขนานที่ 4 สมอไทย ขิงแห้ง เห้วหมี เอาส่วนเท่ากัน ต้ม 3 เอา 1 กินแก้หน้ามนร้ายให้กลายเป็นดี

13. ยาแก้มดลูกบวม

อาการมดลูกบวมนี้มักเกิดขึ้นเนื่องจากการแท้งลูกหรือคลอดลูก ให้ปรุงยาเหล่านี้แก้ดังนี้

ขนานที่ 1 ขมิ้นอ้อย 3 ท่อน บอระเพ็ด 3 ท่อน ต้มด้วยน้ำสุรา แก้ฟกบวมตามทวารและมดลูก รวมทั้งแก้ฝีที่มดลูกด้วย

ขนานที่ 2 ดิปลี รากข้าวปลู รากเจตมูลเพลิงแดง สะค้าน ผิวมะกรูด พริกไทย ไพล ใบคนที่สอ บดทำผงละลายสุรากิน แก้ฟกบวมแบะฝีมดลูก รวมทั้งแก้พิษโลหิตคั่งค้างด้วย



ภาคผนวก ข

บริบทเบื้องต้นของหมู่บ้านท่าไต้

บริบทเบื้องต้นของหมู่บ้านท่าไต้

1. สภาพปัจจุบัน

หมู่บ้านท่าไต้ หมู่ที่ 4 ตำบลเขามิเกียรติ อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านวังปริง และทิศใต้ของหมู่บ้านสำนักหว้า มีทางหลวงสายคลองแจะ-นาทิวัดคผ่าน เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีครัวเรือนจำนวน 199 ครัวเรือน ประชากร 720 คน แยกเป็นชาย 373 คน หญิง 347 คน (ข้อมูลประชากรสำรวจเมื่อ 2555) ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ การประกอบอาชีพ ทำสวนยางพารา รับราชการ รับจ้างทั่วไป มีโรงเรียน 1 แห่ง สถานีอนามัย 1 แห่ง และวัดเขามิเกียรติ 1 แห่ง ปัจจุบันนายอนันต์ ขุนมิ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

2. ประวัติความเป็นมา

เริ่มตั้งหมู่บ้านขึ้นหลังปี พ.ศ.2420 ประชากรของหมู่บ้านส่วนมากอพยพมาจากพื้นที่อื่น เช่น มาจากบ้านสำนักหว้า บ้านยางสามรู บ้านวังปริง และบ้านคลองเรียน เป็นต้น มาบุกเบิกจับจองที่ดินเพื่อทำไร่ ทำสวน เพราะเป็นที่รกร้างว่างเปล่า และส่วนหนึ่งเป็นป่าสงวน เมื่อประชากรอพยพเพิ่มมากขึ้น ก็เริ่มจัดตั้งกลุ่มบ้านขึ้นครั้งแรก ชื่อว่า บ้านต้นยอ ต่อมาได้เกิดโรคไข้ห่า (ไข้ฉี่หนู) ซึ่งเป็นโรคที่ระบาดอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านล้มตายเป็นจำนวนมาก จึงได้อพยพ แยกย้ายออกไปที่อื่น เมื่อโรคระบาดหายไปผู้คนก็อพยพเข้ามาในหมู่บ้านเหมือนเดิม

เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านท่าไต้ อยู่ในเส้นทางที่ประชากรต่างพื้นที่ใช้ลำเลียงสินค้าไปค้าขายยังต่างแดน ที่บ้านคลองแจะกับเส้นทางมาลายู ในเวลาต่อมาได้มีพ่อค้าจากอำเภอจะนะ ที่มาจากต่างแดน หมู่บ้านบ้านน้ำขาว ได้นำสินค้า เช่น วัว ควาย และสินค้าทางการเกษตรมาพักที่บริเวณใกล้คลองบาตู่ เพื่อให้สัตว์เลี้ยงได้กินน้ำด้วย บริเวณข้างลำคลองบาตู่มีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง ชื่อว่า ต้นไต้ ชาวบ้านทุกครัวเรือนที่มาอาศัยอยู่เดิม หรือผู้ที่เดินทางมาแะพักใช้แหล่งน้ำแห่งนี้ ในการดำรงชีวิต จึงเรียกบริเวณนั้นว่า ทำน้ำต้นไต้ ต่อมาเรียกกันสั้นๆ ว่า ท่าไต้ เมื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ จึงใช้ชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านท่าไต้

หมู่บ้านท่าไต้ มีผู้ใหญ่บ้านจากอดีต จนถึงปัจจุบัน จำนวน 13 คน ตามลำดับ คือ

- 1) นายพลัด (ไม่ทราบนามสกุล)
- 2) นายแก้ว ชูลิงห์
- 3) นายเฟื่อง กาญจนแก้ว
- 4) นายเคลื่อน แก้วสมทอง
- 5) นายชัน แก้วสุวรรณ

- 6) นายชก ไชยบุญ
- 7) นายชุม อรัญคร
- 8) นายคำเนิน ไชยสุวรรณ
- 9) นายชุม อรัญคร
- 10) นายนิ ขุนมี
- 11) นายคิด แก้วสมทอง
- 12) นายนิยม ไชยบุญ
- 13) นายอนันต์ ขุนมี

3. สถานที่สำคัญ

3.1 **ภูเขารังเกียง** ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านท่าไต้ ประชากรในพื้นที่มีความเชื่อและบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า ภูเขารังเกียง เป็นที่อยู่ของเสียดัวใหญ่ ชาวบ้านดั้งเดิมนับถือให้ทวด **ทวดเขารังเกียง** มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถบนบานให้คุณให้โทษแก่ชาวบ้านได้ ถึงแม้เทือกเขาจะอยู่ใกล้กับค่ายท่านมูก หรือวัดเขามิเกียรติ (วัดท่าไต้) ก็ตาม แต่ชาวบ้านของหมู่บ้านอื่นๆ ในพื้นที่ตำบลเขามิเกียรติ หากยืนอยู่ในที่โล่งแจ้ง สามารถมองเห็นเขารังเกียงตั้งตระหง่านเด่นสง่าได้อย่างชัดเจน ทุกหมู่บ้าน คงจะเป็นเหตุนี้ที่เมื่อเวลาชาวบ้านมีความเดือดร้อน เจ็บไข้ได้ป่วย หรือมีความทุกข์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมาจึงจะนึกถึงทวดเขามิเกียรติ เพราะมีขนาดใหญ่อยู่ตรงหน้าทุกครั้งที่มีมองออกไป

ชื่อของ เขารังเกียง เป็นชื่อที่ไม่เหมาะสม ชาวบ้านส่วนใหญ่และหน่วยงานของทางราชการเห็นพ้องต้องกันว่า ควรเปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า **เขามิเกียรติ** ซึ่งมีความหมายที่ดีและเป็นสิริมงคล ดังนั้น ในอนาคตสถานที่แห่งนี้ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของตำบลเขามิเกียรติ หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและให้ความสนใจที่จะพัฒนาสถานที่แห่งนี้เพื่อประโยชน์ของตำบลในอนาคตต่อไป

3.2 **วัดเขามิเกียรติ** เดิมเรียกว่า วัดท่าไต้ (วิสุทธสังฆาราม) เป็นวัดเก่าแก่ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวบ้านท่าไต้ในที่ดินของ นางชู วิสุทธิ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2503 พ.ต.ท.บำรุง โกละสุต สถานีตำรวจภูธรอำเภอสะเดาได้อัญเชิญพระธาตุมามอบให้ พระสมุห์เนียม อุตตโม เจ้าอาวาสวัดท่าไต้เพื่อประดิษฐานไว้ที่วัดสำหรับสักการบูชา หลังจากนั้นเมื่อปี พ.ศ.2550 พระอาจารย์กิตติชัย รั้งสีโน และคณะกรรมการวัด ได้สร้างเจดีย์ครอบองค์เดิมอีกครั้ง เพื่อเป็นการบูรณะและให้มีความสวยงามยิ่งขึ้น วัดเขามิเกียรติปัจจุบันมีประครูโสภณกิตยารักษ์ (จิตรกาญจนแก้ว) เป็นเจ้าอาวาส

3.3 โรงเรียนวัดเขามิเกียรติ เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดหน่วยงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่ในบริเวณวัดเขามิเกียรติ เริ่มจัดตั้งโรงเรียนเมื่อปี พ.ศ.2500 โดยชาวบ้านได้ขอซื้อที่ดินของ นายสุชาติ แก้วสุวรรณ และได้บริจาคอีกส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ท่านพระครูไพศาลสังฆกิจ เจ้าอาวาสวัดวังปริง และพระภิกษุเนียม อุตตโม เจ้าอาวาสวัดท่าไต้ ขณะนั้น ร่วมกับชาวบ้าน สร้างอาคารเรียนขึ้นหลังแรก เล่ากันว่า การก่อสร้างมีความยากลำบากมาก เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณต้องใช้แรงงานและการบริจาคเงินจากชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ โดยการตัดไม้ในป่า และใช้ควายชักลากไม้ท่อนใหญ่ นำมาแปรรูป ควายที่อยู่ในความทรงจำของหมู่บ้านท่าไต้ มาตลอดชื่อ เต่า เป็นความที่ใช้แรงงานที่สำคัญในการสร้างอาคารเรียน เพื่อให้ลูกหลานของชาวบ้านท่าไต้ได้ใช้เป็นที่เรียนหนังสือ เพื่อเป็นคนที่มีความรู้และมีคุณภาพของสังคมต่อไป

เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนหนาแน่นขึ้น จากการอพยพเข้ามาประกอบอาชีพของชาวบ้านพื้นที่อื่นๆ ประกอบกับอยู่ใกล้กับที่ตั้งค่ายท่านมุก ลูกหลานของข้าราชการตำรวจ จึงได้ของบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม ซึ่งเป็นอาคารถาวรอีก 1 หลัง ปัจจุบันโรงเรียนวัดเขามิเกียรติ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 110 คน ครู 6 คน โดยมี นางฉชชา บุญศิริธนา เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียน

โรงเรียนวัดเขามิเกียรติ มีผู้บริหาร โรงเรียนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำนวน 6 คน ตามลำดับดังนี้

- 1) นายเกียรติ อุไรรัตน์ (รก.)
- 2) นายแสง ยอดประสิทธิ์
- 3) นายสมโรจน์ รัตนศรี
- 4) นายสมมาตร สุวรรณทวี
- 5) นายสมควร จันทรวงศ์
- 6) นางฉชชา บุญศิริธนา

3.4 สถานีอนามัยบ้านท่าไต้ ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหมู่บ้านท่าไต้” เป็นสถานที่ราชการเพื่อรักษาดูแลสุขภาพของประชากรในพื้นที่ โดยฟาร์มเลี้ยวบราเคอร์ ได้บริจาคที่ดิน จำนวน 2 ไร่ หลังจากนั้นชาวบ้านได้ร่วมกันจัดหาที่ดินเพิ่มเติม เพื่อขยายอาณาเขตให้กว้างขวางขึ้น สำหรับรองรับการบริการของประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4. ผู้ทำคุณประโยชน์

4.1 พระสมุห์เนียม อุดตโม อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าไต้หรือวัดเขามิเกียรติปัจจุบัน ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนตำบลคลองแห อำเภอลาดใหญ่ ได้มาอุปสมบทที่วัดวังปรัง เมื่อ พ.ศ.2496 โดยพระครูการุณรังสี เป็นพระอุปัชฌาย์ และไปจำพรรษาอยู่ที่สำนักสงฆ์บ้านท่าไต้ ซึ่งได้สร้างขึ้นมาเอง จนกระทั่งยกฐานะเป็นวัด และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดท่าไต้ในปีเดียวกัน สำหรับที่ดินสร้างวัดได้รับการบริจาคจาก นางชู วิสุทธิ์ พระสมุห์เนียม อุดตโม มีความรู้ความสามารถพิเศษในการทำพลูจรวด ดอกไม้ไฟ และลูกหนูที่ใช้ประกอบพิธีในงานต่างๆ เป็นพระที่มีเมตตาธรรม เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน

4.2 นายหุม อนุรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2479 ที่ตำบลคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของ นายคล้อย – นางจันทร์ อนุรักษ์ ได้อพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านท่าไต้ เป็นนักพัฒนาทำความเจริญให้หมู่บ้านหลายๆ ด้าน ร่วมกับ นายนะ กาญจนแก้ว เช่น ตัดถนนภายในหมู่บ้านท่าไต้ และสายบ้านคลองกา และที่สำคัญเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการแยกตำบลเขามิเกียรติออกจากตำบลพังลา เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการและการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญ โดยเฉพาะ นายนะ กาญจนแก้ว เป็นผู้บริจาคที่ดินบางส่วนเพื่อก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์ให้หมู่บ้าน

5. ลักษณะเด่น

หมู่บ้านท่าไต้ มีสิ่งที่น่าสนใจพอสมควร ได้แก่

1) มีหมอตำแยที่มีความชำนาญการซึ่งเป็นคนในชุมชนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งนี้เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อเป็นการดูแลสุขภาพเสริมสุขภาพในการดูแลครรภ์ด้วยการนำการแพทย์แผนไทยร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันในการดูแลครรภ์ เพราะเห็นว่าทั้งสองอย่างจะช่วยให้สุขภาพดียิ่งขึ้น เนื่องจากมีจุดเด่นคนละอย่าง คือ การแพทย์แผนปัจจุบันจะเน้นการสร้างเสริมสุขภาพกายนำการสร้างเสริมจิตใจส่วนการแพทย์แผนไทยเน้นการสร้างเสริมสุขภาพใจนำการสร้างเสริมร่างกาย โดยรับรู้ว่าใจมีความสำคัญกว่ากาย แต่ทั้งกายและใจมีผลซึ่งกันและกันเมื่อใจดีกายก็ดีตาม ในขณะที่เดียวกันเมื่อกายดีใจก็ดีเช่นกัน

2) ร้านค้าชุมชนที่บริหารด้วยคุณภาพ ซึ่งทั้งนี้ร้านค้าชุมชนเกิดจากความต้องการของชาวบ้านหมู่บ้านท่าไต้ที่ต้องการมีร้านค้าในชุมชนที่สามารถซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาที่ยุติธรรม

3) กองทุนหมู่บ้าน (เงินล้าน) กองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ.2544 ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับลงทุนสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชน หรือวิสาหกิจขนาดเล็ก ในครัวเรือน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งทั้งนี้หมู่บ้านทำได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และได้สานต่อมาจนถึง ณ ปัจจุบัน และทุกคนในหมู่บ้านก็ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

4) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมชาติที่ชาวบ้านมีความเชื่อถือและนับถือ เช่น ไหว้ เพื่อขอโชค ลากหรือช่วยเหลือเมื่อมีความเดือดร้อน มีปัญหาอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต เช่น ทวดไม้พวก (หรือ ทวดควนแดน) ทวดเขารังเกียจ ต้นตะเคียนศักดิ์สิทธิ์ และถ้ำตาไฟ เป็นต้น

จากที่หลายๆ ครอบครัวได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทำมาหากินในพื้นที่หมู่บ้านทำได้อ ในแต่ละช่วงเวลานับจากปีพุทธศักราช 2420 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นเวลากว่า 130 ปี จะเห็นได้ว่าการพัฒนาตามความต้องการของหมู่บ้านทำได้อในด้านต่างๆ ในอดีต ไม่ว่าจะเป็นการสร้างวัด โรงเรียน ถนนหนทาง การจัดระเบียบสังคม หรือแม้แต่สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้เกิดจากความพยายาม อดทน เสียสละของบรรพบุรุษ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่พระสมุห์นิยม อุดตโม อดีตเจ้าอาวาสวัดเขามิเกียรติ ขณะนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการบูรณะวัด สร้างโรงเรียน สร้างถนนหนทาง กล่อมเกลาด้านจิตใจ ส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ความตั้งใจและความพยายามเหล่านี้ไม่เฉพาะแต่สร้างให้หมู่บ้านทำได้อเท่านั้น ยังมุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้แก่หมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลเขามิเกียรติอีกด้วย ถือว่าท่านเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีส่วนสำคัญในการวางรากฐานความเจริญให้แก่หมู่บ้านทำได้อแห่งนี้

อาจกล่าวได้ว่า วิวัฒนาการของหมู่บ้านทำได้อได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรมที่ได้สรรค์สร้างและปรับปรุงเพื่อเป็นมรดกสืบทอดแก่คนรุ่นหลังได้สืบสานต่อในสิ่งที่ดีงาม แต่ระยะหลังเป็นต้นมา สิ่งเหล่านี้ได้ถูกกลืนหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของสังคมโลกในปัจจุบัน และระบบทุนที่ยึดอำนาจของเงินเป็นตัวตั้งทำให้หมู่บ้านทำได้อนี้อ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด ความรัก ความสามัคคีที่มีต่อกัน การพึ่งพาอาศัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ความเสียสละเพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญสะดวกสบายโดยไม่อาศัยงบประมาณเพื่อมาดำเนินการไม่ค่อยปรากฏให้เห็นมากนัก จำเป็นที่คนรุ่นหลังจะต้องหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้สมกับความมุ่งหวังของบรรพบุรุษ

ก่อนที่จะเกิดเป็นหมู่บ้านทำได้อ ในปี พ.ศ.2532 พื้นที่แห่งนี้จะต้องคอยได้รับการสนับสนุน ดูแล จากตำบลพังลา ซึ่งมีเขตการปกครองกว้างขวาง นาน ๆ งบประมาณการพัฒนา ถึงจะตกมายังหมู่บ้านทำได้อสักครั้ง แต่ยอมรับและเข้าใจในข้อจำกัดด้านงบประมาณของรัฐบาล

ที่ไม่สามารถสนองตอบได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การปกครอง การช่วยเหลือ ดูแลกันภายในหมู่บ้าน จึงมีความจำเป็นที่ต้องอุทิศทั้งแรงกาย แรงใจ เพื่อแก้ปัญหาความจำเป็นพื้นฐานให้สำเร็จลุล่วง ที่สำคัญในการทำงานส่วนใหญ่จะทำงานเป็นทีม ไม่มีผู้นำ แต่มีกลุ่มผู้นำ คอยกำหนดทิศทาง และประสานการพัฒนาขึ้นมาโดยตลอด จนเกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรม เอื้อประโยชน์ต่อพี่น้องประชาชนให้ดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างเป็นสุข

หลังจากที่มีนโยบายการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นบริหารจัดการเอง โดยกำหนดให้มีสภาตำบล และยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในเวลาต่อมา จนเป็นความหวังที่ประชาชนต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเพราะมีเงิน มีคน และมีวิธีการที่สามารถตัดสินใจดำเนินงานด้วยตนเอง จึงเสนอตัวขอเป็นผู้นำ และทางราชการกำหนดให้คัดเลือกผู้นำโดยมีกติกา และให้มีการแข่งขัน คือ การเสนอคุณสมบัติที่เหมาะสม ความรู้ ความสามารถ และนโยบายการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนตัดสินใจเลือก เกมการเลือกตั้งเสร็จสิ้นทุกทีมกลับมาจับมือกันพัฒนาต่อไป แต่กลับกลายเป็นว่าในการคัดเลือกผู้นำจะใช้วิธีการ ต่อสู้ เกือบทุกครั้งมีการใช้วิชามาร มีการซื้อสิทธิ ขายเสียง เพื่อให้ตนเองชนะโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาภายหลังว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับหมู่บ้านแห่งนี้ เป็นผลให้ความรัก ความสามัคคี ความสัมพันธ์ที่ผูกแน่นกันมาโดยตลอด ได้คลายลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง

ที่จริงหากจะวิเคราะห์หมู่บ้านท่าไต้ในเชิงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด กันแล้วข้อสรุปส่วนใหญ่มองว่า หมู่บ้านท่าไต้ถือเป็นหมู่บ้านที่น่าพัฒนาเพราะมีโอกาส และจุดแข็งที่สนใจมาก กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก การคมนาคมสะดวก ไปมาหาสู่กันได้ อย่างรวดเร็ว โดยใช้เวลาไม่มากนัก ประชากรมีจำนวนน้อย สามารถดูแลกันได้อย่างทั่วถึง ที่สำคัญชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน มีทรัพยากรที่มีคุณภาพ เช่น ที่ดินทำมาหากิน อุดมสมบูรณ์ คนได้รับการศึกษา มีความรู้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลาย มีประเพณี วัฒนธรรม ที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างดีงาม ที่ถือเป็นจุดแข็งของหมู่บ้านท่าไต้ จึงน่าจะเป็นโอกาสของผู้นำและนักพัฒนาทั้งหลายที่เกี่ยวข้องสิ่งที่ดีงามเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

ในส่วนที่เป็นปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาซึ่งเป็นจุดอ่อน เป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่าในพื้นที่แห่งนี้มีปัญหาคือต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วนหลายประการ อาทิเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนัน หรือแม้กระทั่งกัญเงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ผู้ใช้แรงงานรับจ้างหาเช้ากินเที่ยง (ไม่ถึงค่า) นิยมใช้บริการกันเป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ถือเป็นมะเร็งร้ายที่คอยกัดกร่อนสังคมนี้ให้อ่อนแอลงอย่างเห็นได้ทันตา จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนใน

หมู่บ้านจะต้องช่วยกันป้องกัน แก้ไข ก่อนที่จะทำลายหมู่บ้านที่น่าอยู่ ผู้คนที่น่ารัก ให้สูญสลายไปอย่างน่าเสียดาย

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ความหวังที่ปรากฏขึ้นอีกรูปแบบหนึ่งในหมู่บ้านท่าไต้ คือ การก่อตัวของกลุ่มบุคคลรุ่นใหม่ โดยการจัดตั้งเป็น ชมรมคนรักภัยท้องถิ่นขึ้น มีสมาชิกที่เป็นภูมิปัญญาอย่างหลากหลายอาชีพ เช่น อดีตผู้นำ ครู ประปา ไฟฟ้า นักการธนาคาร นักพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำศาสนา สมัครใจมาร่วมทำงานพัฒนาและแก้ไขปัญหภายในหมู่บ้าน ถือเป็นนิมิตหมายที่สำคัญที่กลุ่มคนเหล่านี้จะได้นำพาหมู่บ้านท่าไต้ หรือเป็นแบบอย่างให้แก่หมู่บ้านอื่นในตำบลเขามีเกียรติให้มีความก้าวหน้าพร้อมทั้งจะได้ทำงานคู่ขนานกับหน่วยงานของทางราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป





ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์
แพทย์แผนไทย**

1. หมอมีข้อปฏิบัติในการการฝากท้องและคัดท้องอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

2. หมอมีข้อปฏิบัติ/ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครรภ์อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

3. หมอมีข้อปฏิบัติในการรับประทานอาหารและสมุนไพรของสตรีมีครรภ์อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

4. หมอมีคำแนะนำในการรักษาสุขภาพจิตของสตรีตั้งครรภ์อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

5. ข้อปฏิบัติในการอยู่ไฟหลังคลอดของสตรีมีครรภ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

6. สมุนไพรที่ใช้ในการต้มดื่มขณะอยู่ไฟมีอะไรบ้าง อย่งไร

.....

.....

.....

.....

.....

7. อาหารบำรุงร่างกายและบำรุงน้ำนมเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

8. สมุนไพรที่ใช้ในการต้มอาบและพอกตัวในการอยู่ไฟมีอะไรบ้าง วิธีการนำมาใช้เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์
แพทย์แผนปัจจุบัน

1. ข้อปฏิบัติในการฝากท้องของสตรีมีครรภ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. การปฏิบัติตัวระหว่างตั้งครรภ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. โภชนาการของสตรีมีครรภ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. คำแนะนำในการออกกำลังกายและการพักผ่อนให้เพียงพอของสตรีมีครรภ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5. แพทย์การตรวจหลังคลอดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

6. โภชนาการของสตรีหลังคลอดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

7. การรับประทานยาบำรุงของสตรีหลังคลอดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

8. คำแนะนำในการรักษาสุขภาพจิตของสตรีหลังคลอดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์
สตรีที่เคยผ่านการตั้งครรภ์และสตรีที่กำลังตั้งครรภ์

1. ท่านเลือกฝากท้องกับใคร เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

2. ข้อปฏิบัติในการการฝากท้องและคัดท้องอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

3. ข้อปฏิบัติ/ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครรภ์อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

4. ข้อปฏิบัติในการรับประทานอาหารและสมุนไพรระหว่างตั้งครรภ์อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

5. การรักษาสุขภาพจิตของท่านเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

6. วิธีปฏิบัติตัวในการอยู่ไฟหลังคลอดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

7. สมุนไพรที่ใช้ในการต้มดื่มขณะอยู่ไฟมีอะไรบ้าง อย่งไร

.....

.....

.....

.....

.....

8. อาหารบำรุงร่างกายและบำรุงน้ำนมเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....



9. สมุนไพรที่ใช้ในการต้มอาบและพอกตัวในการอยู่ไฟมีอะไรบ้าง วิธีการนำมาใช้เป็นอย่างไ

.....

.....

.....

.....

.....

10. การปฏิบัติตัวระหว่างตั้งครรภ์เป็นอย่างไ

.....

.....

.....

.....

.....

11. การออกกำลังกายและการพักผ่อนขณะตั้งครรภ์เป็นอย่างไ

.....

.....

.....

.....

.....

12. การตรวจสุขภาพหลังคลอดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

13. โฆษณาการหลังคลอดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

14. การรับประทานยาบำรุงหลังคลอดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

15. ข้อปฏิบัติในการดูแลสุขภาพจิตหลังคลอดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

